

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját az Ev. Órálló szerkesztősége címére Rákoskeresztur Pest megye, kell küldeni. — A bel- és külmissióra vonatkozó közlemények Scholtz Ödön lelkész, rovatvezető címére Ágfalvára (Sopronmegye) küldendő. ☒ ☒ ☒ ☒

FELELŐS SZERKESZTŐ:
NOSZKÓ ISTVÁN
rákoskereszturi lelkész.

☒ Főmunkatárs: ☒
SCHOLTZ ÖDÖN ágfalvi lelkész.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
☒ Hirdetés ára oldalanként 40 korona. ☒

TARTALOMJEGYZÉK: VEZÉRCIKK: Az árvanagyfalusi eset. Mohácsy Lajos. — CIKKEK: Az Amerikai egyházmegyéről. Raffay Sándor. — Misszió. — Belélet — Pályázatok és hirdetések.

Az árvanagyfalusi eset.

Irta: Mohácsy Lajos.

A folyó évi egyetemes közgyűlés ismételtén is foglalkozott Klein Mihály árvanagyfalusi ev. tanító korpótlék-ügyével. Az ügyet anteaktáival s az egyetemes közgyűlésnek ide vonatkozólag hozott határozatával és állásfoglalásának precizizálásával, maga az egyetemes egyházi ügyész: Szehtel Kornél az „Evang. Lap”-ban így ismerteti:

„A gyűlés ezután Klein Mihály árvanagyfalusi tanító korpótlék ügyével foglalkozott. Klein Mihály még az 1907. évi XXVII. törvény-cikk életbelépte előtt megállapodott az egyházközséggel hiványban, hogy jelentéktelen fizetése 1800 koronára felemeltetett azzal, hogy ebben a korpótlékigény is belefoglaltatik. Klein mindamelllett korpótlékigényét egyházi törvénykezési uton érvényesíteni akarta, de az egyetemes egyházi törvényszék őt igényével még 1907 előtt ítéletileg elutasította Klein most a miniszterhez fordult, aki az egyházi törvényszék ítéletét megsemmisítette és az árvanagyfalusi egyházközséget kötelezte az 1907. évi XXVII. törvény-cikk szerint járó korpótléknak *visszamenőleg* megfizetésére. Az egyet. egyház múlt évi közgyűlése ebben a protestáns egyház autonómiájának megsértését látván, felterjesztést intézett a vallásügyminiszterhez, aki azonban a sérelem orvoslását megtagadta. A közgyűlés az ügyész indítványára megkeresí a protestáns közös bizottságot, hogy a sérelmet magáévá tévén, annak orvoslását sürgesse.”

Ebből a közgyűlési referádából ismertem meg én is részletesebben az egész ügyet. Pedig 10 év óta minden egyetemes közgyűlésen jelen vagyok. És ezt az ügyet mégis csak most ismerem meg a maga valóságában. A közgyűlésen:

a szerencsétlen akusztika, a még rosszabb elhelyezkedés, no meg az egyes előadó uraknak nem kevésbbé rossz organuma miatt — egyáltalán nem sikerült megtudnom, hogy micsoda eset adta magát elő az árvanagyfalusi eklézsiában.

No most már latom és tudom.

S mivel én az árvanagyfalusi esetben egy valóságos kortörténeti képet látok — ezért az ügygyel behatóbban is foglalkozni kívánok.

Mindenek előtt, hogy a helyzetet tisztázzam, kijelentem, hogy az egyetemes közgyűlés határozatát helytelennek, állásfoglalását törvénybe ütközőnek, a közös prot. bizottsághoz való felyamodását s minden további eljárását — céltalannak tekintem. A kultuszminiszter ez ügyben elfoglalt álláspontját semmiesetre fel nem fogja adni. És ezt igen bölcsen cselekszi. Mint a hogy bölcsen cselekedett akkor is, a mikor megsemmisítette az egyetemes egyházi törvényszéknek ide vonatkozó ítéletét, a melylyel ez elutasította Klein tanítót az ötöd-éves korpótlék iránti keresetével.

Én csak azon csodálkozom, hogy ez az egész ügy, hogyan tudott ide fejlődni? Hogyan eszszott el ez az ügy az egyházmegye, egyházkerület, egyetemes egyház törvényszéki birái, megannyi jogász között úgy, hogy ebben az árvanagyfalusi esetben fel nem ismerték korunk egyházi közállapotainak egy jellegzetes — de hozzátehetjük, hogy sajnálatos — tünetét és nem jöttek rá még az egyetemes közgyűlésen sem arra, hogy az e fajta ügyeknek elintézésében a ministeriumot bizonyos *eltek* vezetik. És a ministeriumnak ez elvi megállapodása nem mostani keletű. Régi joggyakorlaton alapul ez: gyökerei pedig visszanyulnak a régi római klasszikus jogászok idejébe, mert hiszen még ezeknek idejéből maradt reánk az a jogi axioma, amely így hang-

zik: „Lex privatorum pactis mutari non potest.“

Ez magyarul: magánjogi szerződés a törvény rendelkezéseit meg nem változtathatja.

Ezen jogi axiómából folyó elvek vezették a ministeriumot már akkor is, a mikor a pénzügy-és vallás közoktatásügyi ministerek már 1870 évi 15,352 sz. 1871 évi 3900 sz. 1882 évi 50,575. s végül 1900 évi 67,574 sz. a. kelt rendeleteikkel kimondták egyes konkrét esetekből kifolyólag — hogy a gyülekezet által a lelkésznek és tanítónak átengedett földek után az összes adókat a gyülekezet fizeti és nem az azokat hasznélvő lelkész vagy tanító. A gyülekezet tartozik fizetni ez adókat még abban az esetben is, ha magánjogi természetű megállapodás szerint a lelkész avagy tanító kötelezte volna is magát arra, hogy ez adókat ő fogja fizetni.

Tények igazolják, hogy a felmerült esetekben hiába tiltakozott a gyülekezet az adó-fizetés ellen, hiába mutatta fel a lelkész, tanító által is aláírott „Hiványt“-t, az adót bizony behajtották rajta. Természetes; mert a „Hivány“ magánjogi megállapodás.

Nomár most, hogyan lehetett azt feltételezni a ministériumtól, hogy a mikor törvények, — nem egy, hanem kettő is, — világosan rendelkeznek a tanítói évtödös korpótlékot illetőleg, kimondván, hogy minden hivatalban levő elemi iskolai tanítónak korpótlék jár — tekintet nélkül arra, ha vajjon a fentartó testület avagy az állampénztár adja-e azt, de jár — hogyan lehetett arra gondolni, hogy akkor a miniszter érvényesnek, a törvény fölött állónak ismerjen el egy tanítói Hiványt, a mikor ez csak magánjogi megállapodás jellegével bír.

De mindezekről eltekintve én a minister intézkedésében nem hogy sérelmet nem látok a mi egyházi autonómiánkra nézve, de azt határozottan helyesnek, szükségesnek, egyházunk érdekében állónak, a lelkészekre és tanítókra nézve pedig hasznosnak tartom.

Manapság úgy is járványszerű betegségként terjed az egyházakban a „hivány csonkítás.“ Tudjuk, hogy e szó mit jelent. Tudjuk, hogy lelkész és tanító választásoknál minden lehető és lehetetlen eszközt felhasználnak arra, hogy a régi hiványt megcsonkítva, minél kevesebbet kelljen fizetniök az új tisztviselőnek. Püspökeink, espereseink valóságos harcot vívnak egy-egy lelkész-tanító változásnál az egyházak ama kárhózas intenciói ellen, a melyek a régi hiványban biztosított javadalomnak leszállítására, szóval hiványcsonkításra irányulnak. Ha püspökeink, espereseink keményen állják az attakot s a hiványcsonkítást nem engedik meg, — akkor az egyes pályázókkal kezdenek alkudozni a hivek, a kik

a jelöltektől a választást megelőzőleg valóságos reverzalist vesznek,

Nem mondom, hogy ennél az árvanagyfalusi esetről is ilyesmiről van szó. Nem ismerem Klein tanító urat. Nem tudom mikor, hogyan lett ott megválasztva. De állítom, hogy az ő Hiványa is egy ilyen „reverzális“. Mintha csak hallanám az alkut: „Mi megadjuk az 1800 kor. fizetést. de tessék lemondani a korpótlék iránti igényéről“, és: „Nekem nem kell korpótlék — ha 1800 K törzsfizetést adtok.“

Jól ismerem én azt a jogi axiómát, a mely szerint: „contractus contrahentibus legem ponit“, és nem mondom hogy valami erkölcsös dolog az, ha a szerződő felek közül éppen a tanító szegi meg a kontraktust — de el sem is tudom itélni érte, különösen ha tudom, hogy ez a kontraktus hogyan jött létre. Csunya dolog a szerződés szegés. Ámde sokkal csunyább a reverzális, a hiványcsonkítás.

Ilyen fonák körülmények között én a miniszternek az árvanagyfalusi esetről elfoglalt álláspontját nem hogy sérelmesnek nem tartom, de azt melegen üdvözlöm, mint az e fajta reverzálisoknak egyik biztos orvos szerét.

Egyházi bíróságaink ne hozzanak olyan ítéleteket, közgyűléseink pedig olyan határozatokat, a melyek jogi elvekbe és országos törvényekbe ütköznek s akkor nem támadnak ilyen konfliktusaink.

Az árvanagyfalusi esetről nem lett volna szabad elfelejteni a régi jogelvet: „Lex privatorum pactis mutari non potest!“

Az amerikai egyházmegyeről.

Egyetemes közgyűlésünk az Amerikában alakult evang. egyházközségek külön magyar egyházmegyévé való szervezése dolgában egy bizottságot küldött ki, amelynek hivatása, hogy a kérdést tanulmányozza és előkészítse E bizottság tagjai *Scholtz* Gusztav püspök, dr. *Zsigmondy* Jenő kerületi felügyelő és *Raffay* Sándor budapesti lelkész. Minthogy e bizottság kiküldésével az amerikai evang. egyházmegye szervezésének kérdése kellő mederbe terrelődött, időszerűnek és szükségesnek tartom, hogy ez ügyben a közvéleményt tájékoztassam.

Az Amerikába szakadt magyarhoni evangélikusok egyházközségei három csoportba oszthatók. A legnagyobb csoport *Slav synodus* néven *Pelikán* János vezetése alatt áll. Ebbe a következő egyházközségek tartoznak:

1. Cleveland O. papja *Járossy* Sándor, 2. Jakewood O. papja *Vojtkó* János, 3. Detroit Mich. papja *Járossy* Sándor, 4—5. Massillon O. és Akron O. papja *Járossy* Sándor, 6. Lorain O. papja *Vojtkó* János, 7. Pleasant City O. papja *Pelikán* János, 8. Jounstown O. papja *Marcsek* János, 9. Sharon Pa. papja *Macsyka* János, 10. Terrentum Pa. papja most nincs, 11. Charleroi Pa. papja *Bódy* János, 12. Wilkesbarre Pa. papja *Tuchy* István, 13. Haselton Pa. papja *Hudry* János, 14.

Bridgeport Crum. papja *Karlovszky* László. 15. Port Chester N.Y. papja *Bella* Dániel. 16. Passaic-Garfield N.Y. papja nincs. 17. Bringhamton N.Y. papja *Pankuch* János. 18. New-York City papja *Engler* Lajos. 19. St. Louis M. papja nincs. 20. Bonne Terre M. papja nincs. 21. Chikago I. Ill. papja *Bradics* János. 22. Chikago II. Ill. papja *Lichner* János. 23. Chikago III. Ill. papja *Szomora* János. 24. Streator Ill. papja *Chovan* János. 25. Ilasco Mo. papja nincs. 26. Kenoska és Racine Wis papja *Olsavsky* András. 27. Slavia Fla. papja *Járossy* Sándor. 28. Bookston Ia. papja nincs.

A második csoportba azokat az egyházközségeket sorolhatjuk, amelyek nem tartoznak ugyan a szláv synodus kötelékébe, de nem is vallják magukat magyar gyülekezeteknek, hanem szintén tót nemzetiségi alapon állanak. Ide tartoznak:

1. Cleveland O. papja *Salva* D. 2. Barberton O. papja *Salva* D. 3. Allegheny Pa. papja *Molnár* Pál. 4. Johnstown Pa. papja *Kvicsala* János. 5. Braddock Pa. papja *Boór* László. 6. Mount Carmel Pa. papja *Havel* László. 7. Mahanoy City Pa. papja *Dianiska* Albert. 8. Froeland Pa. papja *Havel* László. 9. Jansford Pa. papja *Micsátek* János. 10. Connelsville Pa. papja *Tomaska* Márton. 11. Little Falls N.Y. papja nincs. 12. Newark N.Y. papja *Nowomsky* N. 13. Chikago Ill. papja *Schultz* János. 14. Minncapolis Min. papja *Hauser* Károly. 15—16. Ugyenez lelkészhez tartozik még Lakefeld és Tabor is.

A harmadik csoportba azok a magyar anyanyelvű egyházak tartoznak, amelyekből az első evang. magyar egyházmegyét szervezni lehetne. Ezek száma az előbb felsorolt és a szláv synodushoz nem tartozó egyházközségek némelyikének csatlakozása folytán esetleg meg is szaporodnék. Sőt a szláv synodusba tartozó gyülekezetek között is akadna olyan, amelyik szívesen megmaradna a hazai egyetemes egyház kötelékében.

A magyar gyülekezetek a következők:

1. Cleveland O. papja *Rússa* István. 2. Detroit Mich. papja *Bcker* Jakab. 3. Elgin Ill. papja *Schleifer* Bertalan. 4. New Brunswick N.Y. *Stiegler* Ernő. (ezelőtt Németh Károly) 5. South Bethlehem Pa. papja most angol. 6. Martins Ferry O. papja nincs. 7. Buffalo O. szervezés alatt. 8. Charleroi Pa. szervezést kíván.

E magyar gyülekezetek ma még, ha segítséget kapnak is a General Council-től, mégis merőben függetlenek Vagyonuk a saját nevükön van, s így sorsukról szabadon rendelkeznek. Fontos nemzeti és egyházi érdekek követelik, hogy őket magukra ne hagyjuk, s a hazai egyetemes egyházzal való szerves összekapcsolásuk érdekében minden lehetőt elkövessünk.

A mi előbb is a nemzeti érdeket illeti, arra nézve tudnunk kell, hogy ha nem alkotunk egyházmegyét, akkor Amerikába szakadt véreink hitükhöz ragaszkodva vagy a szláv synodus kötelékébe lépnek be, vagy a német evangélikusokhoz csatlakoznak, vagy a General Council fennhatósága alá kerülnek s így nemzetiségüket előbb utóbb, de örökre elveszítik. Továbbá tudnunk kell azt is, hogy az amerikai állam érdeke azt kívánja, hogy a kivándoroltak és az ősi haza között lehetőleg minden kapcsolat megszakadjon. Ezért igyekeznek olyan 1—2—3 évet itthon végzett theologusokat megnyerni az amerikai egyházközségek lelkészi állásaira, akik a diplomát náluk szerzik meg, mert ezek többé nem igen térhetnek haza, minthogy diplomáikat itthon el nem ismerik és így a saját érdekük követeli, hogy hiveiket is a kintmaradásra ösztönözzék. A mi nemzeti érdekünk meg ezzel ellentétben azt teszi kötelességünké, hogy első

sorban a nép vezetőit kössük magunkhoz, hogy ezek révén a népet magát se veszítsük el. Ezért szükséges, hogy itthon végzett, okleveles lelkészeket küldjünk ki Amerikába s nekik a visszatérés lehetőségét azzal is biztosítsuk, hogy őket az egyetemes egyház kebelébe tartozó lelkészeknek ismerjük el.

Az egyházi érdek meg azt parancsolja, hogy az amerikai evang. magyar egyházmegye szervezése által azokat, akik nemzetiségükhöz ragaszkodnak, az egyház számára is megtartsuk. A szervezatlenség szomorú következményének tekinthetjük, hogy magyarságuk megtarthatása érdekében többen a református egyházba léptek át. Így Hamborszky Pál egykori brassói lévita fiával együtt ma református lelkész. Bogár Lajos, egyik evang. tanítónk fia, Pazár Miklós volt sárosi evang. tanítónk fia szintén református lelkészekké lettek.

Amerikában az egyházak alakítása is amerikaiasan megy. Lehet, hogy nemsokára megkétszereződik a mostani egyházközségek száma. Minél előbb szervezzük az amerikai egyházmegyét, annál több lelket tudunk megmenteni egyházunk és hazánk számára. Ezt az ügyet nem szabad a szokott lassúsággal és közönyösséggel kezelni. Az egyházmegyét mielőbb meg kell alakítani. Hogy ennek az alakításnak nehézségei is vannak, azt jól tudjuk mindnyájan. De a nehézségeket egy kevés jóakarattal elháríthatjuk. Kötelességemnek tartom, hogy e nehézségekről s azok elhárítása módjáról is, mihelyt néhány vitásabb kérdést tüzetesebben megvizsgálók, tájékoztassam a közvéleményt.

Raffay Sándor

MISSZIÓ.

Rovatvezető: Scholtz Ödön.

A szövetség „Lutherische Gotteskasten” egyesületek kiküldöttei szeptember 10. és 11-én Rudolstadt városában tartották évi konferenciájukat. A „Gotteskasten” működése hasonlít a Gusztáv Adolf egyesületéhez, csak hogy öntudatosan lutheránus alapon épül fel és csak öntudatosan lutheránus gyülekezeteket s intézményeket segít. Konferenciái alkalmával nem csap nagy parádét, mint más egyesületek, hanem töviről hegyire megbeszéli s letárgyalja a jövő év munkaprogramját s azon gyülekezet lutheri öntudatának fejlesztésére s erősítésére törekszik, a mely vendégeül meghívja.

A konferencia előestéjén istentisztelet volt a gyönyörű szép Luthertemplomban, a melyen Schulze lomari lelkész Ap. csel. 20, 26—27 alapján a Luth. Gotteskasten feladatáról beszélt. Feladata pedig az, hogy a hitsorsosoknak az egész keresztyén tant nyújtja s őket a tökéletes keresztyén életnek megnyerje.

Szeptember 10-én dr. Ahner leipzig-i lelkész, mint a szövetség Lutherische Gotteskastennek elnöke, imával s írás-olvasással nyitotta meg a konferenciát. Pamparrien güstrowi praepositus először azon segélypénztár állapotáról referált, mely a Cseh- és Morvaországban szétszórva elő, mintegy 1300 cseh nyelvű lutheránus lélek megmentését tűzte ki feladatául. — Utána dr. Ahner a köznigrázi „Luther Otthon” helyzetét ismertette, melyben olyan cseh anyanyelvű gimnáziumi növendékeket segít a Gotteskasten, a kik a theologiai pályára akarnak lépni, nehogy a szegény csehnyelvű luth. gyülekezetek lelkészek nélkül maradjanak. A megrongált épületet újra kell építeni, ami 80.000 koronába kerül, minek még csak a fele van együtt. — Heldt hannoveri

lelkész az osztrák és magyar theologusok számára létesített „ösztöndij-pénztárról“ számolt be. A Gotteskasten u. i. nagy súlyt fektet arra, hogy a luth. jövendő lelkészei hitvalláshü fakultásokon egészítsék ki theologiai ismeretüket s erősítsék lutheránus lelkiösméretüket. Eddig Erlangenbe, Leipzigba és Wienbe adott a szövetség Gotteskastenek pénztára ösztöndíjakat, ezentul Göttigenbe is ad, mivel újabban ez a fakultás is hitvalláshü színezetet nyert. — Az egeri Diakotthont Lechfeldt lelkész ismertette. Ide Csehország német vidékéről vesznek fel luth. ifjakat s nevelik őket egyházas szelemben, hogy majdan derék papjai, vagy vezető férfiai legyenek az egyháznak. Tavaly magam is meglátogattam ezen intézetet s meggyőződtem áldásos működéséről. Az otthonon kívül a bennlakó szegény diákokat is segélyezi a Gotteskasten, így egyet évi 720 koronával. Csehország számára még külön „segédlelkési pénztárunk“ is van a Gotteskasteneknek, a melyből nagy szárványnyal bíró gyülekezetekben a szétszórt lelkek behatóbb lelkipásztori gondozása s megmentése végett hitvalláshü segédlelkészeket (vikáriusokat) fizet. Ezen pénztárról dr. Ahner számolt be

Lehmann lelkész előadta ezután, hogy a Gotteskasten ügy ismertetése s népszerűsítése érdekében az upsalai „általános lutheránus konferencia“ idejében Upsalában és Stöckholmban előadásokat tartott, de kevés érdeklődésre talált. A svéd Gusztáv Adolf egyiet a német Gusztáv Adolf egyiet pénztárába küldi pénzét, minden esetre azon kikötéssel, „hogy abból csak lutheránus gyülekezetek segélyezhetők“. A dán és norvég lutheránusok egyáltalán nem szeretnek a német lutheránusokkal együtt működni. Talán sikerül őket mégis az ausztráliai skandináv luth. gyülekezetek segélyezésére rábírní. Kimondatott, hogy ezentul fokozott mértékben dolgoznak majd az említett északi országokban, hogy megnyerjék őket is a Luth. Gotteskasten ügyének.

Stirner rothenburgi lelkész a Gotteskastenek brazíliai munkamezejére vezette a delegátusokat. Itten a lelkészek nyugdíjazásáról s a Némethonba szabadságra utazó lelkészek utiköltségeiről gondoskodik a Gotteskasten. Braziliában bevándorlás folytán rohamosan szaporodnak a lutheránusok, gyülekezeteik azonban vagy a porosz uniált egyház, vagy — ami még ennél is rosszabb — theologiai képzettség nélküli álpapok hatalmába kerülnek, akár csak nálunk a horvátországi diaspora egyes vidékein. A Gotteskastenek a lehetőség szerint lelkes, hitvalláshü lelkészeket küldenek ki ide is, így legutóbb Rio-Negro városába, hol a gyülekezet, melynek szép temploma is van, most szintén a Santa Katharina és Parna tartományokra elterülő lutheránus zsinathoz csatlakozott.

A „gyülekezeti estélyen“ Braune rudolstadtí generális szuperintendens üdvözlő szavai után Günther lelkész a cseh luth. diasporáról, Hüfner betzensteini lelkész a bajor luth. diasporáról tartott előadást, Riegel lelkész pedig a brazíliai luth. egyház helyzetét s küzdelmeit ismertette.

Másnap, szeptember 11-én folytatták a tanácskozást. Az északi Elsassban lévő Mühlhausen templom-építési ügyének s a bajorországi nagy kiterjedésű diaspora mikénti gondozásának megbeszélése után, a lippei luth. gyülekezetek, ugyszintén néhány morvaországi kisded lutheránus gyülekezet ügye képezte a tanácskozás tárgyát, melyeket a Gusztáv Adolf egyiet nem segélyez, „mert református gyülekezetek vannak közelükben.“ A Gotteskastenek kimondták, hogy igen is fokozott mértékben felkarolják ezen cseh lutheránus

gyülekezeteket, melyek nehéz viszonyok és sok kísértés között oly nagy hűséggel kitartanak a luth. hitvallás mellett.

A magyar lutheránus egyházban különösen Debreczen, Rózsahegy és Salgó s azonfelül az ujonnan épülő pozsonyi diakonissza anyaház segélyezése határozottat el, mely utóbbi a lutheri érdekek fontos védőbástyájaként lett kiemelve. Szlavoniában egy luth. utazólelkészt akar a Gotteskasten az ottani „futkározó atyafiak“ ellensúlyozása végett alkalmazni s kimondta, hogy Bulgáriában is hathatósan segélyezi Gorna Mitropoliát, hol 1878 ban magyarországi tót lutheránusok odatelepítése folytán egy most már 800 lelket számláló szegény tót lutheránus gyülekezet keletkezett.

Franciaországban a párisi német gyülekezetet, az ottani „Mission intérieure“-t s az elbeufi templomépítést, Északamerikában a Jóva-zsinat által szervezett utazó lelkészségeket, Ausztráliában az Immánuel-zsinatot segélyezik a Gotteskastenek.

Végül magában Németországban a poroszországi ólutheránus gyülekezetek, a badeni lutheránus szabadegyház, a hesseni segélypénztár s a Svájcba vándorló lutheránusok gondozásának és megmentésének ügye képezte a konferencia tanácskozásának tárgyát.

A szövetség „Luthersche Gotteskastenek“ évi bevétele 119,199 márka volt, de látjuk, hogy céltudatos beosztással mennyi jót lehet ezen aránylag csekély összeggel is tenni. S amit a Gotteskasteneknél különösen megemlítendőnek tartunk, az, hogy nem fordítják a pénz főképen hideg és rideg épületek emelésére, hanem sokkal inkább az egyház hitében álló lelkészek nevelésére s alkalmazására, fentartására és fejlesztésére. Az a lutheri hitvallás ökumenicitásából folyik, hogy a Gotteskastenek működése a földkerekség minden részére kiterjed, ahol lutheránusok laknak s hogy a nyelvi s nemzetiségi különbség a legcsekélyebb mértékben sem korlátozza a hittestvérek iránti önzetlen szeretetből fakadó munkásságát.

Ennek igazolására ismertettük ezuttal részletesebben egy évi működésüket. Vajha a mi gyámintézetünk is tanulna a Gotteskastenektől, melyekkel ugyanazon egyházi alapon áll. Mert a lutheri hitvallás hűségére a mai mindent nivellálni akaró korban nekünk is égető szükségünk van minden téren.

B E L É L E T.

Esküvő. Hanesz Emil tiszolezi (Gömör megye) lelkésztestvérünk novemben hó 25-ik napján lépett házasságra a tiszolezi templomban Daxner Bozsena kisasszonnyal, dr. Daxner Samu ügyvéd, tiszolezi egyházfelügyelő leányával. Az esketést a vőlegény édesatyja Hanesz Samu nyug. lelkész végezte. Az Ur áldása legyen az ifju pár boldogságán.

Lelkészválasztások. Az ösküi (Veszprém megye) gyülekezet lelkészéül megválasztotta Nagy Jenő felső-estergályi lelkészt.

— A vizesréti (Gömör megye) ev. egyházközség dec. 1-én tartott lelkészválasztó közgyűlésén Fábry Tivadar nyiregyházi segédlelkészt választotta meg egyhangulag lelkipásztorául.

Egyházmegyei felügyelőválasztás. A veszprémi egyházmegye gyülekezetei a hatéves mandátum lejártával újból Belák Istvánt választották meg egyházmegyei felügyelőnek.

Nyugalombavonult lelkészek. *Vértesi* Sándor zalaistvándi lelkész november 18-án, *Takács* Gyula rábczakapi lelkész november 20-án nyugalomba vonult. Isten kegyelme tegye kellemessé az elfáradt szolgálk pihenésük idejét.

Lelkészbeiktatás. A *bokodi* gyülekezet november 17-én iktatta be új lelkészét *Balogh* Istvánt. Isten áldását kérjük a gyülekezetre és új lelkészére.

Vallásos esték. Az adventi időszakkal újra megkezdődnek gyülekezeteinkben az egész tél folyamán tartani szokott vallásos esték. *Marcalgergelyiben* minden esütörtökön van ilyen vallásos összejövetel, a melyen a hívek — még a szomszéd községből is — nagy számmal vesznek részt. Ezen összejövetelen a lelkész szabad előadásán kívül, szavalat és ének töltik ki a tárgysorozatot.

Nőegyleti estély. A *losonci* ev. nőegylet, a mely tavaly ünnepelte meg 50 éves fennállását, most Advent 1-ső vasárnapján, mint az egyház megalapításának évfordulóján igen látogatott és sikerült estélyt rendezett, a melyen *Raffay* Sándor a karácsony történetéről tartott tartalmas szabad előadást.

Protestáns esték. A „magyar protestáns irodalmi társaság“ *pozsonyi* köre, Dr. *Dobronits* Mátyás elnöklete alatt ez idén is folytatja a prot. esték tartását az esték XXXI.-dik sorozatában nov. 30-án Kovács Sándor theol. tanár, dec. 7-én Hornyánszky Aladár theol. tanár tartottak felolvasást, dec. 14-én pedig dr. Pröhle Vilmos nyiregyházi főgimn. tanár fog felolvasni „Nyugati eszmék Törökországban“ címen.

Adventi vallásos estélyeket rendez a salgótarjáni evangélikus egyház is, még pedig hetenként egyet. — A *rákoskeresztúri* ev. gyülekezet most vezetteti be templomába a villanyvilágítást, ennek megtörténte után szintén adventi és böjti vallásos estélyeket fog rendezni már ez idén. A vallásos estélyek iránt mindenütt nagy az érdeklődés a hívek körében.

Egyházi hangversenyek. A *budapesti* „fasori ev. nőegylet“ dec. 11-én a fasori főgimnázium dísztermében rendez nagyszabású hangversenyt. — A **kolozsvári** ev. gyülekezet pedig dec. 4-én saját templomában rendezett igen sikerült egyházzenei hangversenyt orgona alapjának javára a ref. theol. fakultás énekkarának részvételével.

Uj ifjúsági lap. Az új egyházi esztendő beköszöntésével új lap indult meg a *Tranoscus* társaság kiadásában tót nyelven. A lap címe: *Evangelická mládež* — főszerkesztő *Drobný* János nagypetrősi lelkész; főmunkatárs *Skrovina* Ottó turóczzsentszentmártoni lelkész. meg jelenik évente 6-szor a téli hónapokban. A kislap a tót belmissiói egyletek és vasárnapi iskolák ifjúsága részére indult meg, előfizetési ára egész évre 1 korona. Az első szám sok szép cikket tartalmaz.

Tanulságos eset. Hogy temetési egyházi beszédeinknél mennyire óvatosan kell eljárunk az illető elhunyt személyi tulajdonságainak ecsetelésénél s hogy ebből a szempontból egyházi beszédeink „tónusa és szelleme“ nagyon is reformokra szorul, arról az alábbi eset tanuskodik: N. egyházban egy jómódu gazda, a ki egész életében nem sokat törődött a pappal, az egyházzal és a templommal, csupán a bornak, a világi örömeinek és gyönyöröknek oltárán áldozott. A teme-

tés alkalmával, mely az illető egyház templomában, az illető elhunytak uri rokon ága jelenlétébe folyt le, a segédlelkész, a ki távollevő principálisa helyett a funkciót végezte, egyházi beszédében többekközül ezeket mondotta: Én nem ismertem az elhunytat, de nem sok jót hallottam róla szerette a boroeskát, a világ gyönyöreinek élt s kicsapongó volt stb. . . . E kifejezések miatt már a templomban a beszéd alatt az elhunytak leánya közbe szólt mondván: Tisztelendő ur! ne sértegesse az atyámat! — Majd a gyászoló család tagjai méltatlankodással hagyván el a templomot a bíróságnál kerestek elégtételt. A járásbíró az illető eljáró segédlelkészt rágalmazás címén 200 kor. pénzbüntetésre és a perköltségek megfizetésére kötelezte. A kir. törvényszék, a hová az ügy fellebbezés után került, nyhitette a büntetést s becsületsértés címén a büntetést leszállította 60 kor. ra s a perköltség megfizetésére de úgy, hogy a büntetés végrehajtása 3 évig szünetel, azaz, ha az illető semmi büntetést el nem követ 3 éven belül, az ítélet végre nem hajtatik, elévül. Tanulság: legyünk nagyon óvatosak a temetési beszéd személyi vonatkozásainak kidomborításánál, s ha már megmaradunk a „régí módszerünk“ mellett, ne tévesszük szem előtt azt soha, hogy „de mortuis nil nisi bene.“

Lelkésziktatás. December 1-én lett beiktatva hivatalába *Flachbart* Károly a bukkeszi egyház eddigi adminisztrátora — az óbecsei missziói kör új lelkésze. Az óbecsei és a környékbéli prot. hívek, nagyszámu másfelekezetű, továbbá a városi s járási hatóságok jelenlétében ment végbe a beiktatás, melyen a lelkészek közül *Wagner G. Adolf* főesperesen kívül *Röth* Béla egyhm. pénztáros óverbázi lelkész, *Kund* V. zsabylai s *Becker* M. ujsóvei lelkész, a gyülekezet volt lelkésze, vettek részt. A templomi ünnep kiemelkedő legszebb részét *Wagner* főesp. beszédje képezte. A nagytapasztalatu és lelkes egyházvezér gazdag vallásos lelkületének értékes és maradandó benyomásu megnyilvánulására volt ez a beszéd, mely a töle megszokott eloquentia és művészi közvetlenség formájában, minden gondolatában a való élet talaján állva a kisdud gyülekezetben új bizalom lángját elesztette, a hallgatóság másfelekezetű tagjait pedig valósággal lebilincselte. Az óbecsei egyház mindig hálás lesz érte a főesp. urnak, mert ez őt az eleddigi meglehetősen lenézett helyi közélet megbecsült tényezőinek sorába emelte. Gyönyörű szavakban adta át rendeltetésének a főesperes azt a remek fehér márványból készült keresztelő medencét is, melyet sógornője *Oberländer* Gizella urnő, *Gerber* Nándor gyáros neje ajándékozott ez alkalomra az egyháznak.

Szép roko szenves beszélben mutatkozott be gyülekezetének a bizalommal fogadott új lelkész, kinek eddigi működése biztosíték arra, hogy nehéz munka körén meg fog felelni kötelességének.

Délben bankett volt, — melyen részt vett több kath. uriember is, hol is őszinte szeretettel ünnepeltük főesperesünket s hittársi örömmel üdvözöltük a gyülekezet új lelkészét s annak áldozatkész, buzgó felügyelőjét *Szmik* Gyula gyógyszerészt.

Mint a felekezeti egyetértés felemelő jelét említjük, hogy a gyülekezet orgonája elromolván *Jauch* Ferenc helybeli esperes-apátpiébanos s ját szép harmoniumát adta oda ez alkalomra. *Jauch* Ferenc különben is azon ideális lelkű kath. papok sorából való, kiket minden ismerőjük — bármely felekezethez tartozzék is — egyaránt tisztel.

Az új lelkészre s gyülekezetére Isten áldását kérjük.

Gyászrovat. Özv. *Goldperger* Dánielné szül. *Ondrusch* Emilia 75 éves korában, Klazányban, fiánál, ottani lelkészársunknál f. hó 4-én elhunyt.

Kap-e reform. lelkész evang. vallásu özvegye nyugdíjat? Sokat vitatott kérdés ez evang. egyházunkban, ahol nem tudnak semmi positivumot, hogy hogy is áll a dolog? Illetékes helyről ily felvilágosítást adtak e kérdést illetőleg: A református lelkészek alkalmazásáról szóló törvény ekkép intézkedik: „A lelkészek családi életükkel is példát adjanak az egyház iránti hűség és hitbuzgóság, tiszta és feddhetetlen, munkás és takarékos életre. Feleségül református vagy ág. h. ev. nőt vegyenek, *gyermeküket reform. vallásunkban tartoznak nevelni.* A ref. lelkészi nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézet szabályai úgy magyarázzák az előbb idézett törvényt, hogy az özvegy ha evangélikus is, kap özvegyi gyámpénzt, nyugdíjat, de a gyermekek, ha evangélikusoknak neveltetnek (a leányok ez esetben) nem. Ugy áll tehát a dolog, hogy az evang. vallásu nő házasságra léphet a református pappal, — de ha leányok születnek és ezeknek is biztosítani akarja árvaságra jutásuk esetére az ellátási díjat, — jól teszi, ha áttér a ref. vallásra, mert ellenkező esetben bizony az árva nem kap semmit. Ennél, azt tartjuk, egyenesebb lenne oly törvény — ha egyáltalán nem engednék meg a papoknak ev. nők eivevését. Mire való az ily nagy-képüsködés!

Mikor használandó a „protestáns“ jelző. Ujabb időben gyakrabban találkozunk főképen református testvéreknél azzal, hogy a „protestáns“ jelzőt használják oly intézmények, egyleteik, tagjaik megnevezésénél, a melyek tisztán református jellegűek. Legutóbb Léván a ref. egyház kebelében alakult egy társaskör, a mely „Protestáns Otthon“ nevet kapott. Alapszabályai szerint elnöke a mindenkor lévai ref. lelkész, felosztás esetén a kör minden vagyona a ref. egyházra száll, tehát az egyletnek tisztán református jellege nyilván való s dacára annak, hogy Léván evang. egyházunk van, a mely külön belmissziói intézményeket szervez és tart fenn. Miért itt a „protestáns“ elnevezés? Miért nem csak „református otthon“? — Egy más esetet is tudunk. A „prot. egyházi és iskolai Lap“ mely 55 év előtt indult meg, a legutóbbi időkben Hamar István eddigi szerkesztő a további szerkesztésétől visszalépett és pedig azért, mert mindkét protestáns egyház közönsége nem támogatta kellőképen se anyagilag se szellemileg. Erre mondja Sztehló: „Bizony ez a közös sorsa prot. egyházi lapjainknak“ s megjegyzi, hogy ha az említett folyóirat most már a „Kálvin szövetség“ birtokába megy át, s így tisztán kálvinista folyóirattá elakul (holott eredetileg közös volt mindkét egyház részére), nevét is meg kellett volna változtatnia, kié és kinek szolgálatában áll. A protestáns elnevezés tisztán reform. intézmények megjelölésére helytelen s csak is a két testvér egyház intézményeink közös megjelölése helyén való.“

Egyházi országos gyűlés. Az erdélyrészi ág. h. ev. országos egyház (a szász egyház) november hó 12. étől—19-éig, tehát összesen 8 napon át tartotta országos közgyűlését. A gyűlés egy csomó folyó ügyön felül 11 új egyházi szabályrendeletet és törvényt alkotott. Az alkotott törvények közül azonban egynék sincs életbevágó fontossága — A medgyesi országos tanítói gyűlés által két tanítói fizetés rendezéstől kénytelen volt az egyház felelet hiányában egyelőre eltekinteni.

Claudiopolitanusnak erről szóló jelentése tehát korai volt. A tanítói fizetés legutolsó rendezése 1908-ban történt az 1907 évi XXII. országos törvénycikk értelmében azzal a különbséggel, hogy a tanítók szoros értelemben vett tanítói működésükön felül végzett teendőiért (igazgatói, egyházjegyzői, kántori stb.) szintén minimális fizetés állapított meg. Ugyancsak 1908-ban nyert utolsó rendezést a lelkészfizetés is. Miután magyarországi testvéreink most küzdenek a lelkészi fizetés rendezéseért, nem lesz érdektelen a mi erdélyi egyházi congrua törvényünk rendelkezéseit ideiktatni. E szerint a seminaristák (tanítókból lett papok) a minimális fizetése 1400 korona alapfizetés, és 8 egyenként 200 koronát kitevő harmadéves korpótlék, úgy hogy a seminarista lelkész is 24 évi szolgálat után 3000 korona minimális fizetésre tarthat igényt. Az akadémikus lelkész fizetése: 2400 alapfizetés és 8 harmadéves korpótlék, melyek közül az első és második egyenként 200 korona, a harmadik és negyedik egyenként 300 korona, az ötödik, hatodik és hetedik egyenként 500 korona a nyolcadik pedig 600 korona, úgy hogy az akadémikus lelkész minimális fizetése 24 évi szolgálat után 5500 korona. Mikor érnek el hasonló minimális fizetést magyarországi testvéreink? *Erdélyi.*

A Luther-Társaság ideji tagilletménye. Olvasóink közül bizonyára kevesen vannak, a kik a Luther társaságnak nem tagjai s így szinte feleslegesnek látszik, hogy megemlékezzünk arról, hogy mit adott a Társaság ez évben tagdíjilletményül. Ha mégis megemlékezzünk erről, azért tesszük, hogy azok a kevesen is tudomásul vehessék ezt és újból is ösztönzést nyerjenek arra, hogy tagokul belépjenek. *Sántha* Károly, koszorus költőnk *Buzgóság könyve*, a melynek újbóli kiadását oly nehezen vártuk, az első, a melyet említenünk kell. Majd egy másik jubileumot ült koszorus költőnk: *Csengey* Gusztávnak *Vallásos költeményeivel* és *Énekeivel* örvendeztette meg a Társaság tagjait. Végül *Dr. Szelényi* Ödön pozsonyi ev. theol. akad. tanár tartalmas munkája: *A vallás helyzete a jelenkor szellemi életében* volt a harmadik nagyobb mű, a melylyel a Társaság tagdíjilletményét becsessé tette. Ezekon kívül Egyházunk nagyjaitól a XII-ik füzetet, a melyben *Dr. Antal Gézának De Ruyter Mihályról* tartott építő felolvasása foglaltatik és népies iratként négy elbeszélést adott a Társaság tagjainak egy füzetben. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a tagok a Harangszót majd legujabban az „Örvény“ című folyóiratát kápják a tagok ingyen, valóban elmondhatjuk, hogy a Társaság többet nyújt, mint a mennyit az évi 8 kor. tagsági díjért várhatnak.

A lelkészek tanuló fiait segélyző intézet mint rendszeren, úgy az idén is az egyet. lelkészi értekezlet után tartotta évi közgyűlését meglehetősen csekély számu tag részvételével. A tagok legnagyobb része az ugyanakkor tartott vallásos estélyre ment s csak kevesen maradtak hátra, hogy az intézet ügyeit elintézzék.

A közgyűlést megelőzőleg az igazgató bizottság ülésezett s döntött a segélyért folyamodók kérvényei felett. A 19 beérkezett folyamodvány közül 17-et kedvezően intézett el a bizottság s egy szabad asztalt (Wurglits vendéglős ur szíveségből, a ki évek óta támogatja így intézetünket) és 1000 K pénzsegélyt szavazott meg a tanuló lelkész fiuknak. Két folyamodványt azért volt kénytelen mellőzni a bizottság, mert a folyamodók nem feleltek meg az alapszabályok követelményeinek.

Az ig. bizottsági ügyek elintézése után kezdetét.

vette a közgyűlés szintén Veres József intézeti elnök vezetése mellett.

A közgyűlés örömmel értesült az intézetnek anyagi gyarapodásáról, a mely az 1911 évi zárszámadásokról tünt ki. Az 1911 évben ugyanis 17 988 26 K volt a bevétel; 1007 48 K a kiadás, úgy hogy az év 16,980 70 K maradvánnyal zárult. A vagyonmérleg a 916 K tagsági díj hátralékkal és a még be nem fizetett 1208 K alapítványi összegekkel együtt 19,097 53 K, tiszta vagyon mutat ki, a mely az 1910 évhez képest 1054 K 86 f. gyarapodást mutat. Ha meggondoljuk, hogy az intézet csak 12 évvel ezelőtt kezdte meg működését s hogy meglehetősen kevés lelkész karolta fel ezt az intézetet érdeme szerint; igazán csak örömnünknek adhatunk kifejezést az egyesület ilyenmértű fellendülése felett.

De gyarapodott az intézet az anyagiak mellett erkölcsileg is, a mennyiben főleg az intézet elnökének buzgólkodása következtében több testület lepett be tagjai közzé a múlt év folyamán. Alapító tagokká lettek: 1. Poszvek Sándor (a ki eddig is a rendes tagok sorában foglalt helyet) 2. Dr. Sztehlo Kornél, 3. Smid István rosznyói lelkész, 4. a Szarvasi Hitelbank r. t. 5. a pestmegyei, 6. a középvasi, 7. a fehérkomáromi, 8. a felsővasi és 9. a zalai egyházmegye, mely utóbbinak alapítványához 100 koronával a lelkészi kar akar hozzájárulni. Rendes tagjaivá lettek az intézetnek 1. Varga János és 2. Zongor Béla középvasi egyházmegyei lelkészek, a mely egyházmegyének minden lelkésze tagja az egyesületnek.

A kerületek most már kivétel nélkül, az egyházmegyék nagyobb részt tagjaink között foglalnak helyet, még csak az egyetemes egyház hiányzik a pártfogók sorából, de hisszük, hogy nem sokáig.

Az intézet tagjainak összes száma ezidőzerint 142 körül van, ezek között 58 alapító és 84 rendes tag. A lelkészek 8/10 része még távol tartja magát az intézettől nem tudjuk, hogy a 10 K tagsági díj miatt e, a melyet egyszeri segéllyel is busásan visszakaphat, vagy esetleg támogatásra egyáltalában nincs szükségünk. De hát akkor mert panaszkodunk? S ha joggal panaszkodhatunk, miért nem kezdjük magunknál azon apostoli elv alkalmazását: „Egymásnak terhet hordozzatok“!? Ilyen szűk körben mozogva is mennyi jót tett már ez az intézet (van olyan tag a ki eddig 700 koronánál több segélyt kapott), s mennyit tehetett volna, ha — mondjuk — az arra hivatottaknak csak a fele is felkarolta volna. — *Kérjék is lelkésztársainkat, hogy jó szívevel karolják fel a „magunk“ ügyét* mert az egyesülésben erő van, a mely megtart és felel. Adja a jó Isten, hogy ez a kérdésünk ne legyen hiábavaló. O. A.

Magyar Evangélikus Egyházjog.

Irta: **Dr. Miklós Károly**, az egyházjog egyetemi m. tanára eperjesi evang. jogakadémiai dékán, a tiszai egyházker. vil. jegyzője.

E. v. lelkészek és egyéb egyházi tisztviselők, valamint evang. iskolák megrendelhetik 15 kor. bolti ár helyett 10 korona kedvezményes áron a szerzőnél.

A 772 lapra terjedő mű kiterjeszkedik egyházunk alkotmányának történetére, a jogforrásokra, egyházunk és az állam, valamint a hazai felekezetek közötti viszonyra egyházunk mai alkotmányára és közigazgatási jogára s kimerítő betűsoros tárgymutatója segítségével mindazokról a jogkérdésekről azonnal tájékoztatást nyújt, a melyekkel lelkész vagy más egyházi tisztviselő az egyházi közigazgatás terén nap-nap mellett találkozhat.

! Protestáns gyülekezetek és iskolák !

rendeljek meg

iskolai- és gyülekezeti könyvtárak számára a

„Prot. CSALÁD ÉS ISKOLA“ könyveit.

Mindenki megtalálja benn a magáét

Minden kötet irodalmi értékű alkotás

! Ajándék- és jutalomkönyveknek különösen alkalmas. !

I. évfolyam.

Gyermekeknek :

1. Pósa Lajos: Aranyliget. (Vers.)
2. Dingha Béla: Hol volt, hol nem volt... (Mesék)
3. Albert József: Úl az óperencián (Mesék)
4. Hamvas József: Mesés történetek. (Elbeszélések)
5. G. urácz Ferenc: Hősök kora. (Elbeszélések)
6. Bors István: A gyárabok története.

7. Dr. Marznik Endre: Képek az ókori kor egyház történetéből.

8. Gagygy Dénes: Maria néve (Kisregény)

9. Babay Kálmán: Nádfeleles hazák ault. (Elbeszélések)

10. tráter Viló: A biblia az életkönyve (Ismeretterjesztő)

11. Farkas Mihályné: Történetek az életből. (Elbeszélések)

12. Kapi Béla: A boldogság könyve (Jellemképző munka)

Egy évfolyam 12 korona.

Egy kötet vászonkötésben 120 K, diszkókönyvben 180 K.

(Postaköltség 20. fillér)

Gyülekezeteknek az évfolyamot megtekintésre megküldi a kiadóhivatal

Szerkesztő:

KAPI BÉLA ev. lelkész
Körmen

Kiadó:

WELLISCH BÉLA
Szentgotthard.

Korszakalkotó újítás az írógéptechnika terén

Automatikus váltó!

Az írássebesség 50%-os fokozása!

Csoadás előny

A látható írásu nem szalagos 15. sz. YOST

1912 évi modellje

az automatikus váltás folytán a legtokéletesebb a leggyorsabb írásra alkalmas írógép.

Nagy betűk és jelek leírásánál a kéz nincs többé lekötve!

A szököz (spacium), a váltó beállítása, a kockatömbös váltóvisszaállítás automatikusan történik

Nem drágább a rendes gépnél.

Kérje vétekefelezeftség nélkül e gép bemutatását.

KÁLDOR M. YOST ÍRÓGÉP RESZVÉNYTÁRSASÁG
igazgató. BUDAPEST, NEW-YORK-PALOTA

NOVOTNY ANTAL
harangöntőde és
vasharanglábgyár
**Temesvár, Gyár-
város.**

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesortok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. — Különösen ajánlja saját találmányu

új modoru áfilyukasztoff harangjaif,

melyek felső részükön a hegedűhöz hasonló 8 alatu nyílásokkal vannak ellátva s ezért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hanguak, mint a régi modorruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá forgatható vertvas koronákat, régi harangok ilyenekkel való újra szerelését és vertvas haranglábakat.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896. orsz kiállitáson milliumi nagy éremmel kitüntetve.

Orgonaépítési müintézet

Rieger Ottó

hazánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest VII, Garay-utca 48

Cs. és kir. udvari szállító, a Ferenc József-rend lovagja. A párisi, bécsi, stb. kiállitásokon kitüntetve. — Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csörendszerű (pneumatikai) tartós nemeshangu orgonákat szállit. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a király orgonáját amely mü 80 változatu és villanyerőre van berendezve — szállitott. — Mindennemü orgonajavitásokat és hangolásokat leikiismeretes pontossággal teljesit

☒ Tervezeteket és mintarajzokat ☒
☒ kívánatra díjmentesen küld. ☒

Pontos és legjobb órák 5 évi jótállásra!

Egyházi szent edények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő kannák oltári gyertyatartók borkarcsók. Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, china-ezüst disztárgyak részletfizetésre is kaphatók. Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,
műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.
BUDAPEST, VI., FRÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás! Jutányos árak!

